

Az intertextualitás és a nyelvi játék

Intertextualitás fogalma

- Latin eredetű szó: inter (között) + textus (szöveg)
- A szó jelentése: szövegköziség, szövegek közöttiség
- Különböző szövegek között levő kapcsolatokkal foglalkozik
- Eredetileg irodalomelméleti fogalom, ma: textológia (szövegtan)
- Legfőképp: szónoki szövegekre és irodalmi szövegekre jellemző

Intertextualitás okai

- A szövegek azonos időben keletkeztek
- Ugyanazt a témát dolgozzák fel
- Tiszteletadás
- Hatáskeltés
- Humor

Intertextualitás miértje

Folyamatosan szövegekkel érintkezünk: amit mondunk, hallunk, leírunk, olvasunk, gondolunk

elraktározzuk
(saját szövegeinkbe
beleépítjük)

elfelejtjük

Az intertextualitás alakulása

- Újra felhasznált szövegek jelentése sokszor megváltozik (akarva, akaratlanul)

Pl.: „Talpra magyar, hí a haza!”

(Petőfi S.: Nemzeti dal)

Eredetileg: forradalom

- Az intertextualitás lehet:
 - jelenség (megtörténik)
 - eljárás (tudatosan használják a szövegalkotók)

Az intertextualitás fajtái

Jelölt vagy jelöletlen

➤ Idézet

Számos írott szöveghez illesztenek idézetet

Pl.: „Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál.”

(Madách Imre)

➤ Elferdített idézet

Nem szó szerint idézünk valamit

Pl.: Azt mondta Madách, hogy az embernek küzdenie és bíznia kell.

➤ Mottó

Más szerzőtől szóló idézet, mely egy irodalmi szöveg elején áll

Pl.: „Mostan emlékezem az elmúlt időkről,
Az elmúlt időkből jó Tholdi Miklósról...”
(Ilosvai Selymes Péter)

➤ Parafrázis

Átírás, a tartalom nagyjából megmarad

Pl.: Babits Mihály: Jónás könyve

Allúzió (utalás, célzás)

Egy mű elemeinek, fő vonásainak átvétele

Ady Endre: Magyar Messiások

Sósabbak itt a könnyek
S a fájdalmak is mások
Ezerszer Messiások
A magyar Messiások.

Ezerszer is meghalnak
S üdve nincs a keresztnek,
Mert semmit se tehettek,
Óh, semmit se tehettek.

Kovács András Ferenc: Új magyar Messiások

Jósoknak itt ma könnyebb
S a fájdalmak mismások
Milliók Messiások
Magyar sok Messiások.

Elmessiásodtak...
Üdvük sincs – majd szereznek,
Mert mást mit is tehetnek,
Faképpel elszegődnek:
Beállnak majd keresztnek.

➤ Paródia

Humorosan mutat be egy szerzőt, művet vagy stílust

Pl. Karinthy Frigyes: Így írtok ti

Karinthy Frigyes: Ady Endre: Moslék-ország

„Moslék-ország, hajh cudar ország,

Hajh, Hortobágy, zsír-szívü rém; -

Hajh, Átok-város, Redves-ugar:

Piszok-hazám, mit kapaszkodsz belém?

Fekete vizeken jöttem én.”

Intertextualitás a mindennapi életben

- közmondások
- szállóigék
- lábjegyzet
- hivatkozás
- link
- idézés egy filmből, könyvből

Nyelvi játék

Nyelvi játék

- Olyan játék, ahol a nyelvünk kerül előtérbe
- A nyelvi játékok témája általában a mondatok, szavak vagy a nyelv más elemei
- Társasági játékok (online!)
- Sok fajtája létezik
- Jellemzői: játékos forma, élményszerűség

Nyelvi játékok

➤ Anagramma

Értelmes szavak vagy mondatok betűinek összekeverése, aminek eredménye egy másik értelmes szó.

Pl.: Karinthy Frigyes anagrammái:

- Heltai Jenő – Ihlet a nője
- Kosztolányi Dezső – Koszos őz diát nyel
- Arany János – Anyján a sor
- Karinthy Frigyes – Híres így firkant

➤ Palindrom

- **Teljes palindrom**

Olyan szó, mondat vagy kifejezés, amely visszafelé olvasva is ugyanazt jelenti.

Pl.: görög, kezek, láttál, integetni

Géza kék az ég. Indul a kutya s a tyúk aludni.

- **Félpalindrom**

Olyan szó, mondat vagy kifejezés, amely visszafelé is értelmes.

Pl.: mozi – izom, kép - pék

➤ Tonaludátusz

Olyan magyar mondatok szerkesztése, melyek idegen nyelvűnek, elsősorban latinnak tűnnek.

Két fajtája van:

- Amikor a szavak úgy hangoznak, mintha latinul lennének:

Pl.: Tona ludatus, vis saus megatus.

(m.: tón a lúd átúsz, visszaúsz meg átúsz)

- A szavak tényleg jelentenek valamit latinul is:

Pl.: Comam uram, miles fiam.

(lt.: elégetem a hajam, katona leszek

(m.: komám uram, mi lesz, fiam?)

(kitchen get neck)

➤ Szóintarzia

Egy olyan értelmes szöveg, melyben egy másik szöveg, vagy szavak vannak elrejtve

Te **csalfa** lány,
többé talán
érted **magammal** sem csatázok.
Hidd **el**, találgát nem kívánok.
Mindent köd **lep**. **Szil** ontja szét
bús illatát ... **Mege**dzé talmi
vágyad
a szívemet. S **tüzét**, a balga kéjt
öt **hét** alatt kihúnyni látta
ágyad.
Mióta már hiába várom,
hogy lángra **kap** parázs alól
a tűz, s mint vadgalamb **dalol**
szívünk – üres minden,
könnyelmű párom,

bennünk ... Kinek egy szó elég,
s máris **lefekszik**, annak rút
herék,
s mily **baromik** **rontják** el életét.
... Ma még **pirulsz** tán
s kacér **hódító** is lehetsz.
Meddig? Tíz évig, **húszig**, majd
mehetsz
sétálni napnyugta **utáni** utcán.
S akkor – „Vén seprü” – „**Psz**,
Ilonka az”
— „**Másképp** **hívják**” – így
pusmog két kamasz —
„**Lotyónak** **hívják** ...” S hasztalan
szaladsz,
elér, rádcsap, **szíven** talál
a gyilkos **szó meg a** halál.

(Radó György: Görög Ilonka balladája)

Köszönöm a
figyelmet!